

Met belangstelling namen wij kennis van het onderzoek van MEYER, KAMPPELMACHER en POLAK. Gaarne willen wij naar aanleiding hiervan het volgende opmerken:

1. De waarschuwing onzerzijds was uitsluitend bedoeld te attenderen op het bestaande besmettingsgevaar verbonden aan het nuttigen van ongebrande aardnoten, afkomstig uit West-Afrikaanse havens, voor therapeutische doeleinden door patiënten met bepaalde stollingsstoornissen. Het is immers goed denkbaar dat deze patiënten, gezien het ongebruikelijke karakter van het therapeuticum, zouden trachten, ongebrande aardnoten (die in het algemeen niet gemakkelijk verkrijgbaar zijn), via andere kanalen te bemachtigen dan die welke (gelukkig met negatief resultaat) door bovengenoemde onderzoekers zijn gecontroleerd. Het gebruik van al of niet besmette ongebrande aardnoten, afkomstig uit West-Afrika, behoorde dan ook zeker tot de mogelijkheden, te meer daar het ons onbekend was (en is), welk aandeel deze havens in de totale import van aardnoten innemen. Van bevoegde zijde werd ons bericht dat dit aandeel belangrijk is. Wij merkten in onze waarschuwing reeds op, dat het ons niet mogelijk is, de epidemiologische betekenis van deze bevinding te waarderen, behalve dan dat het, in het algemeen gesproken, ongewenst is, met *Salmonellae* verontreinigde „geneesmiddelen” te consumeren.

2. Verder onderzoek van een beperkt aantal monsters ongebrande aardnoten en aardnotenschroot (= datgene wat overblijft nadat de olie uit de noten is verwijderd) leverde nog de volgende salmonellatypen op: *S. panama* (aardnoten), *S. cubana*, *S. senftenberg*, *S. newington*, *S. bonariensis*, *S. lille* en *S. seremban* (aardnotenschroot). Beide laatstgenoemde typen werden hierbij voor het eerst in Nederland geïsoleerd. Van een ander salmonellastam is het type nog niet bekend.

Gezien onze bevindingen en ook die van HAERGE en BØVRE (1958), die bij een onderzoek van 265 monsters aardnotenschroot 2,3 pct positief vonden, menen wij dat er geregeld aardnoten zullen worden geïmporteerd, die met *Salmonellae* zijn verontreinigd. Met MEYER, KAMPPELMACHER en POLAK zijn wij uiteraard van mening dat in het totale patroon van de „andere salmonellosen” bij de mens de rechtstreekse besmetting via aardnoten een zeer ondergeschikte betekenis zal hebben. In hoeverre echter aardnotenschroot (dat in veevoeder wordt verwerkt) een invloed heeft bij de salmonellosen van het vee (waarvan de besmetting de mens daardoor indirect kan bereiken) zal uit nader onderzoek moeten blijken.

3. De negatieve bevindingen van MEYER, KAMPPELMACHER en POLAK zijn bijzonder interessant en het is niet eenvoudig, een verklaring te vinden voor dit verschil in uitkomsten. Slechts twee opmerkingen:

a. Er bestaat een klein verschil in de gevolgde isolatietechniek. Bij de door één van ons (*D-B*) gevolgde kweekmethode worden de aardnoten gedurende vier uren geschud in fysiologische zoutoplossing. Op het R.I.V. wordt (blijkens informatie) gedurende één uur geschud. Het is ons gebleken dat waarschijnlijk de duur van het schudden van betekenis moet worden geacht voor het percentage positieve bevindingen. Bovendien is de hoeveelheid aardnoten, welke per onderzoek wordt nagezien op het R.I.V. kleiner dan bij de door ons gebruikte methode.

b. De door ons onderzochte partijen werden los gestort in zeeschepen vervoerd. De aardnoten welke MEYER, KAMPPELMACHER en POLAK hebben gecontroleerd, werden in balen vervoerd. Het is ons niet bekend, of deze wijze van vervoer gekoppeld is aan, bijvoorbeeld, het bestemd zijn voor menselijk gebruik of aan de kwaliteit. Het is echter duidelijk dat bij losgestort vervoerde aardnoten een grotere kans op secun-

daire besmetting bestaat. Hier staat echter tegenover, dat aardnotenschroot, waarin toch diverse salmonellatypen door ons zijn gevonden, steeds in balen wordt aangevoerd. Wij menen derhalve dat uitgebreid onderzoek over deze ingewikkelde materie gewenst is en dat met name de betekenis van plantaardige producten bij het ontstaan van de veelal symptoomloos verloopende salmonellosen van het vee in een dergelijk onderzoek moet worden betrokken.

Literatuur: HAERGE, S. en BØVRE, K. (1958) *Nord. Vet. Med.* **10**, 255.

Rotterdam, 15 dec. 1961 J. HUISMAN,
M. S. M. DANIELS-BOSMAN

Afdeling Besmettelijke Ziekten,
Hygiëne en Quarantaine en
het Epidemiologisch-Bacteriologisch
Laboratorium van
de Gemeentelijke, Geneeskundige
en Gezondheidsdienst.

TRAUMATISCHE CHYLOTHORAX

Naar aanleiding van het artikel van collega EGGINK (1961) en de mededeling van collega ROEGHOLT wil ik hier nog een geval van chylothorax vermelden, dat ik zag in 1954 in het St. Vincent's Hospital te Bridgeport Conn. U.S.A.

Een militair van ongeveer 19 jaar werd opgenomen na een auto-ongeval. Hij had verschillende ribfracturen en een chylothorax. Er werd eerst rose, later melkachtig vocht gepuncteerd. Wegens dyspnoe moesten de puncties geregeld worden herhaald, aanvankelijk zelfs dagelijks. Daarbij werd telkens ongeveer 1½-2 liter vloeistof afgezogen. De patiënt vermagerde sterk in korte tijd. Van operatie werd evenwel afgezien, toen de vochtvorming in de thorax na ongeveer 10 dagen begon af te nemen. De patiënt genas vanzelf.

Literatuur: EGGINK, F. A. (1961) Traumatische chylothorax. *Ned. T. Geneesk.* **105**, 2331. — ROEGHOLT, M. N. (1961) Traumatische chylothorax. *Ned. T. Geneesk.* **105**, 2556.

Tilburg, 15 december 1961

J. VERWIEL

DEXAMPHETAMINI SULFAS OF AMPHETAMINI SULFAS

Het is mij gebleken, dat sommige artsen bij het voorschrijven van amphetamini sulfas op het recept de d-isomeer bedoelen; vermoedelijk realiseren zij zich niet dat amphetamini sulfas van de *Pharmacopee* Ed. VI de racemische vorm is, die in sommige gevallen minder sterk werkt. Wordt de d-isomeer bedoeld (specialité Dexedrine, enz.) dan kan beter de xamphetamini sulfas worden opgeschreven.

Tiel, 20 december 1961

H. R. DANSER, apotheker

DIAGNOSTIEK VAN ACUTE EXANTHEMATISCHE ZIEKTEN

Tijdens de voordracht op het Ledencongres van de Maatschappij voor Geneeskunst heeft Dr. DEKKING vermeld, „dat bij uitgebreid virologisch onderzoek van omstreeks 200 Planta-patiënten, dat heeft plaatsgevonden in het Rijks Instituut voor de Volksgezondheid en in het Laboratorium voor de Gezondheidsleer te Amsterdam, in geen enkel geval een virus kon worden aangetoond” (MINKENHOF, PRAKKEN en DEKKING 1961). In het Rijks Instituut voor de Volksgezondheid echter werden bij 4 van 70 patiënten met Planta-exanthem virussen gevonden, te weten 2 maal een niet getypeerd ECHO-virus uit hetzelfde gezin, eenmaal een reovirus en eenmaal coxsackievirus type B 4. Onze conclusie is overigens gelijklopend, nl. dat de bij deze ziekte geïsoleerde

virusstammen niet in verband staan met de epidemie van exanthemen in de laatste twee weken van augustus 1960.

Literatuur: MINKENHOF, J. E., J. R. PRAKKEN en F. DEK-KING (1961) Diagnostiek van acute exanthematische ziekten. *Ned. T. Geneesk.* 105, 2091.

Bilthoven, 11 december 1961 J. G. KAPSENBERG

Eens te meer blijkt citeren uit het geheugen riskant. De exacte gegevens zijn als volgt:

In het Rijks Instituut voor de Volksgezondheid zijn onderzocht faeces van 70 lijders aan Planta-exantheem; hieruit werd vier maal een virus geïsoleerd.

In het Laboratorium voor de Gezondheidsleer werden onderzocht: faeces (en vaak keelvegers) van 128 patiënten wegens vermoeden van Planta-exantheem, steeds met negatief resultaat. Om deze negatieve uitslag het juiste gewicht te kunnen geven nog dit: in de zes weken voorafgaand aan de Planta-episode werd bij 39 patiënten met exantheem 17 maal een ECHO-virus van het type 16 geïsoleerd.

Aan mejuffrouw KAPSENBERG en de lezer mijn oprechte verontschuldiging voor de onnauwkeurigheid.

Amsterdam, 21 december 1961 F. DEKING

BERICHTEN BUITENLAND

Canada

Tuberculose conferentie. — In de XVIe conferentie te Toronto, georganiseerd door de internationale unie tegen de tuberculose, besprak Dr. G. J. WHERRETT, secretaris van de Canadese associatie, het onderwerp „how to inform the public that tuberculosis is not yet under control”. Een ander actueel onderwerp betrof „the methods of improving and checking the taking of drugs by patients”. De inleiding tot dit onderwerp was terecht toevertrouwd aan een arts uit India, waar men op grote schaal de uitkomsten van de behandeling thuis en van de kuur in ziekenhuis of sanatorium vergelijkt. Zonder streng toezicht op het nakomen van de voorschriften verliest dit onderzoek veel van zijn betekenis (*Canad. med. Ass. J.*, 25 nov. bl. 1209).

Engeland

Medisch-hygiënische en sociale werkers. — De conclusies van twee „working parties”, de ene over „health visitors”, de andere over „social workers”, zijn bewerkt in het ontwerp van de „Health Visitors and Social Workers Training Act” dat onlangs zonder oppositie het Lagerhuis is gepasseerd. De functionarissen zijn in bepaalde opzichten zo nauw verwant dat men de belangen van hun opleiding binnen één wet behartigt. In de twee „training councils” die toezien op onderwijs, examen en onderzoek, zullen in hoofdzaak de zelfde instellingen van bestuur, sociale zaken en onderwijs vertegenwoordigd zijn, en een zelfde welbekende figuur, Sir JOHN WOLFENDEN, zal beide presideren (*Brit. med. J.*, 2 dec. bl. 1488).

Doctors' Hobbies Exhibition. — De vijfde tentoonstelling van liefhebberijen werd onlangs in de Great Hall van het British Medical Association House geopend. Een omvangrijk knutselprodukt als het vliegtuig waarmede een collega verleden jaar uit Schotland kwam vliegen, was er ditmaal niet te bewonderen. Maar de kwantiteit liet niets te wensen over: er waren 400 inzenders van wie meer dan 200 voor de eerste maal deelnamen. Met de eerste prijs (£ 75) werd een arts op Guernsey voor zijn fotografische portretten beloond; onderscheidenlijk £ 50 en £ 25 ontvingen de maker van een oorlogsschip en de eigenaar van een zeldzame postzegel. In

de klasse der olieverfschilderijen werd een, naar de reproductie in het weekblad te oordelen, opmerkelijk werk („Institutional neurosis”) bekroond (*Brit. med. J.* van 9 dec. bl. 1560).

Veilig verkeer. — Volgens de *Presse médicale* van 25 november (bl. 2358) zou er in Engeland een streven zijn om zoveel mogelijk „pubs” te voorzien van automaten waarmee de automobiel rijdende klant van het dranklokaal zelf kan nagaan hoe het met zijn reactiesnelheid is gesteld. Hiertoe doet hij een penny in de gleuf, waarop een belletje klinkt. Wie, volgens het brein van het toestel, door druk op een knop, vlug genoeg het geluid doet ophouden, ontvangt zijn penny automatisch terug, ten teken dat hij niet voldoende beneveld is om zichzelf het genoeg van chaufferen te ontzeggen.

„A pretty ghastly, awful picture”. „A new and desperate situation”. — In een scherp gesteld hoofdartikel bespreekt de redactie van de *British medical Journal* van 9 december (bl. 1548) het tekort aan artsen, in het bijzonder het tekort aan geneeskundig ziekenhuispersoneel. De ministers van Volksgezondheid en hun adviseurs zijn sinds 1948 zo gewend aan bezoekers uit te leggen „what a marvellous thing the National Health Service is” dat zij voor elkander en voor het publiek verzwijgen „that medicine in Britain is in a mess”. De woorden boven het bericht zijn ontleend aan een inleiding tot het onderwerp van de president van het Hogerhuis. Lord TAYLOR wees daarbij ook op het tekort aan „casualty officers”, in het bijzonder in „non-teaching hospitals”. „I cannot recommend your Lordships to go in such hospitals as a casualty, for there is in many cases no casualty officer. A housesurgeon will have to leave the theatre when he can, to treat you and his experience will be far less than that of your own general practitioner. When he comes he will probably not be a British graduate and he could well have difficulty in understanding what you say. This is at a time when speed and efficiency may be literally life saving”.

Frankrijk

Televisie en eerste hulp. — De verkeerspolitie op de auto-wegen bedient zich van een installatie die aan de arts van de wacht in het ziekenhuis een televisiebeeld van de verongelukte kan geven (*Rif. med.*, bl. 1354).

Rusland

De arts-letterkundige Vikenti Vikentievitsj Veresaw (Smidowitsj) (1867-1945) herdacht. — Een medewerker van de *New England Journal of Medicine* van 7 december (bl. 1154) herinnert aan de opschudding die 60 jaar geleden de „Mémoires van een arts” wekte; een geschrift van een 33-jarige arts dat een indruk gaf van de incompetentie van de Russische geneeskundige van 60 jaar geleden. SMIDOWITSJ' denkbeelden over geneeskundig onderwijs, medische ethica, alcoholisme, geestesziekte, kindersterfte, het verband tussen sterftecijfers, vooruitgang der geneeskunde, hygiëne en economie, waren zijn tijd ver vooruit en werden door de medische professie slecht ontvangen. Bij het publiek bleef het boek zeer lang populair. SMIDOWITSJ was tevens een vruchtbaar dichter en prozaïst; hij schreef ook biografieën (POESJ-KIN, GOGOLJ, TOLSTOJ, TSJECHOW, KOROLJENKO en ANDREJEW), en de geschiedenis van de Russisch-Japanse oorlog en van de Russische revolutionaire intelligentsia.

Verenigde Staten

Toepassing van orale vaccine te Cincinnati. — Twee inzenders behorende tot de Board of Health te Cincinnati (Ohio), de bakermat van SABINS orale poliomyelitis-vaccine,